

ESG-ЗВІТУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ

Степанчук Катерина, аспірантка
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-8178-0752
e-mail: katestepanchuk@gmail.com

Бояринова Катерина Олександрівна,
д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної кібернетики
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-5879-2213
e-mail: k.boiarynova@kpi.ua

Сучасний світ перебуває на межі трансформацій, зумовлених взаємопов'язаних викликів: зміною клімату, вичерпанням природних ресурсів, демографічними зрушеннями та технологічними революціями. Особливого значення набуває процес декарбонізації економічної діяльності, який визначає не лише напрям розвитку екології, але й фундаментальні принципи функціонування світової економічної системи.

Концепція сталого розвитку, яка зародилася в 70-х роках минулого століття, трансформувалася від абстрактної ідеї до практичної моделі [1]. Якщо раніше екологічні ініціативи розглядалися як додаткові, то зараз вони становлять основу стратегічного планування ведення діяльності для всіх провідних компаній.

Ключові міжнародні документи, наприклад, такі як «Паризька угода» [2], яка діє з 2015 року, сформували чіткі орієнтири для глобальної економічної трансформації. Зокрема, встановлено амбітну мету обмежити приріст глобальної температури у рамках 1,5-2 градуси [2]. Також варто зазначити, що відповідно до Паризької угоди [2] Україна має на меті зменшення викиді вуглецевого газу на 65% до 2030 року з періоду від початку незалежності.

Перехід до вуглецево-нейтральної економіки розглядається не лише як екологічний проєкт, але й як потужний механізм економічного розвитку. Принципово змінюються інвестиційні напрями: інституційні інвестори дедалі більше орієнтуються на критерії, де екологічні показники стають визначальними при прийнятті рішень.

Для України перехід до вуглецево-нейтральної економіки має особливе значення. По-перше, це питання міжнародної конкурентоспроможності та інтеграції у європейський економічний простір. По-друге, необхідність адаптації до вимог Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка передбачає поступову гармонізацію екологічних стандартів. Вітчизняні підприємства опиняються перед необхідністю системної трансформації. Вона вимагає переоцінки наявних бізнес-моделей; суттєвих інвестицій в інновації; розвитку нових компетенцій; формування корпоративної культури сталого розвитку.

Традиційні фінансові показники вже не є єдиним критерієм для оцінки інвестиційної привабливості. Гострою необхідністю аналізу діяльності компаній стало впровадження нефінансової звітності. Концепція ESG (Environmental, Social, Governance) виникла як методологія оцінки діяльності підприємств з урахуванням факторів відмінних від традиційних фінансових показників. Сучасні інвестори прагнуть бачити, як підприємства впливають на довкілля, дотримуються соціальних стандартів та впроваджують ефективні управлінські практики, спрямовані на покращення суспільного добробуту.

Врахування ESG-факторів стало невід'ємною частиною зеленого фінансування, особливо коли йдеться про довгострокову перспективу. В періоди економічної нестабільності нефінансові показники дозволяють краще оцінити стійкість бізнесу. Компанії з високими ESG-показниками мають кращий репутаційний захист та стабільніший прибуток, що робить їх більш привабливими для інвесторів та знижує інвестиційні ризики.

Екологічна складова ESG-звітності розкриває стратегію компанії щодо мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище, раціонального використання природних ресурсів, зниження рівня забруднення та впровадження екологічно орієнтованих виробничих процесів [3]. Цей напрям охоплює комплекс заходів, спрямованих на зменшення вуглецевих викидів, поступовий перехід до альтернативної енергетики, забезпечення екологічної ефективності логістичних ланцюгів тощо.

Соціальна складова ESG-звітності включає широкий спектр взаємодій організації з різними стейкхолдерами, включаючи власних співробітників, споживачів, партнерів та локальні громади [3]. Цей напрям охоплює діяльність, орієнтовану на забезпечення різноманітності колективу, утвердження принципів рівності та інклюзивності, створення безпечних умов праці, дотримання трудового законодавства, захист прав людини в межах корпоративної системи, а також реалізацію соціально значущих програм підтримки громади.

Управлінська складова ESG-звітності концентрується на персональному складі керівних органів, превентивних заходах протидії корупційним практикам і неналежній поведінці тощо [3]. Цей напрям передбачає впровадження внутрішніх регламентів корпоративного врядування, дотримання законодавчих приписів та забезпечення дієвого внутрішнього контролю для захисту інтересів акціонерів. Підвищуючи рівень прозорості звітності, організації мають змогу зміцнити довіру інвестиційної спільноти та покращити свою репутацію на ринку.

Механізми звітування в сфері ESG можуть бути впроваджені як за допомогою офіційного регулювання, так і через добровільне запровадження з метою забезпечення більшої прозорості діяльності організацій. Передбачені законодавством вимоги, зокрема Директива про корпоративну звітність у сфері сталого розвитку (CSRD), яку запровадила Європейська Комісія, зобов'язують підприємства розкривати інформацію про свої ESG-показники відповідно до чітко визначених стандартів [4]. Виконання таких нормативних приписів є критично важливим, оскільки нехтування ними спричиняє серйозні правові наслідки, може призвести до фінансових стягнень та негативно вплинути на репутацію компанії.

ESG-звітування надає зацікавленим сторонам вичерпний огляд екологічної, соціальної та економічної діяльності компанії, висвітлюючи ключові ініціативи, результати та напрями для вдосконалення. Звіти ESG можуть мати різні форми, включаючи окремі звіти про сталий розвиток, інтегровані річні звіти тощо.

Звітність ESG пропонує численні переваги для організацій, які прагнуть сталого розвитку та відповідального ведення бізнесу. Серед основних переваг: відповідність нормативним вимогам щодо розкриття інформації; покращення процесу прийняття рішень; залучення інвесторів; зміцнення репутації бренду; зменшення ризиків; стимулювання інновацій.

Таким чином, сучасний світ перебуває у фазі значних змін, викликаних кліматичними, ресурсними, демографічними та технологічними викликами. У цьому контексті декарбонізація та впровадження концепції сталого розвитку стали основними векторами глобальної економічної трансформації. В українському контексті впровадження ESG-оцінювання може стати каталізатором формування більш відповідального бізнес-середовища. Хоча наразі в Україні відсутні законодавчі вимоги щодо обов'язкового ESG-звітування, цей напрям має значний потенціал розвитку.

Література:

1. Сталий розвиток в Україні Етапи виникнення та становлення концепції збалансованого розвитку (2024). Сталий розвиток для України: вебсайт. <https://dev.sd4ua.org/shho-take-staliy-rozvitok/istoriya/>
2. GreenDeal (2021) Паризька кліматична угода. GreenDeal. <https://greendeal.org.ua/paryzka-klimatychna-ugoda/>
3. SAP (2024) What is ESG reporting? What is ESG reporting? SAP: web-site. <https://www.sap.com/resources/esg-reporting-guide>
- European Commission (2024). Corporate sustainability reporting. <https://finance.ec.europa.eu>